

FÎNTÎNILE DE PIATRĂ DIN ILIDIA (JUD. CARAȘ-SEVERIN)

Nicolae Secară

În Ilidia, localitate situată la poalele terminațiilor de vest ale masivului Pleșuva, încă de timpuriu — secolele XII—XIII — înflorise o bogată și reprezentativă arhitectură din piatră.¹

Azi încă, aproximativ 90% din construcțiile gospodăriilor din sat — mai vechi sau mai noi — sînt ridicate din piatră. Numeroase poduri, zidite din blocuri masive de piatră arcuite maiestuos peste pîraie repezi de munte, vorbesc de o uimitoare și veche dexteritate a locuitorilor în mînuirea pietrei. De altfel pentru întreaga zonă submontană din jurul Oraviței, bogată în calcare și gresii, piatra a reprezentat și

Pod de piatră peste pîriul Valea Mare
la Ilidia. jud. Caraș-Severin.

reprezintă un material principal de construcție, iar despre activitatea meșterilor pierrari de aici vorbesc unele lucrări de pînă acum.²

Dar pentru cine poposește măcar pentru un scurt timp la Ilidia, atenția îi este reținută spontan de cîteva ghizduri de fîntînă³ împrăș-

---

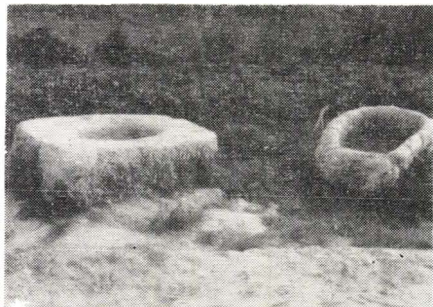
¹ Ilie Uzum — Gheorghe Lazarovici, Așezarea feudală Jlidia în lumina izvoarelor scrise și a cercetărilor arheologice, în Banalica, I, Reșița 1971, pp. 157—162.

² Virgil Birou, Crucile de piatră de pe Valea Cărașului, Institutul Social Banat — Crișana, Timișoara, 1941, pp. 55—56, Pl. XXXV și XXXVI.

Sofronie Liuba — Aurelie Iana, Topografia satului și hotarului Măidan, Caransebeș, 1895, pp. 128—129. La acea dată în Măidan erau peste 200 cioplitori în piatră.

³ În mai 1973, cînd am vizitat Ilidia, am mai întîlnit 8 asemenea ghizduri, din care 6 în sat, iar 2 în hotarul satului.

tiate pe la colțuri de străzi sau prin hotarul satului și știute tot pe acele locuri de cei mai bătrâni săteni. Aceștia își amintesc din cele auzite de la părinți și bunici că prin a 2-a jumătate a secolului al XIX-lea (aproximativ între anii 1850—1880) meșteri pietrari vestiți în Ilidia și împrejurimi erau Ion Gherman, Vidu Ignea și Gheorghe Stănilă, de la care au rămas numeroase case de piatră, poduri, fântini, vălce pentru adăpat vitele, scobite în blocuri de piatră, cruci de piatră, etc.

Gură de fântină și vâlău din piatră la Ilidia.

Ghizdurile la care ne referim sînt cioplite din blocuri masive de gresie albăstrie, avînd dimensiunile de $1,20 \times 1,20 \times 0,60$ m, iar diametrul gurii (adică la scobiturii prin care trebuia să treacă găleata) de aproximativ 0,70—0,80 m.

Potrivit informațiilor culese de la sătenii vîrstnici din Ilidia, precum și datelor prețioase furnizate de lucrarea lui Sofronie Liuba,⁴ se poate stabili în mare modul cum se lucrau asemenea obiecte din piatră. Mai întîi, blocurile mari de piatră se obțineau prin dinamitarea stîncii,⁵ după care erau trase cu boii la locul căruia îi erau destinate, spre a fi fasonate. Pentru a obține colțuri drepte din blocul neuniform, se făceau gropițe numite „tașuri” — cu dalta ascuțită.

În aceste gropițe se introduceau „icuri” (pene) de fier în care se lovea cu barosul. Pentru netezirea suprafețelor se foloseau apoi atît dălțile late, cît și dălțile ascuțite. După dălțuire piatra se finisa pe toate fețele cu un ciocan special numit „netezătoriu” sau „dînțat”.

În sfîrșit, ultimul finisaj consta din frecări succesive cu „brusul” (piatra de tocile, o gresie foarte dură) pe umed, prin stropirea pietrei cu apă, iar lustrul final se dădea prin lungi frecări cu petece de pănură.

Paralel cu cioplirea ghizdului, alături se săpa fîntina și se zidea cu piatră; după ce totul era gata, ghizdul era tras deasupra fîntinii.

În acest mod s-au construit fîntinile din Ilidia, iar cele cîteva păstrate reprezintă exemplare remarcabile de sculptură țărănească în piatră. Din aceste considerente comisia de achiziții de la Muzeul Banatului a aprobat cumpărarea și transferul unei asemenea piese la Muzeul Satului Bănățean de la Pădurea Verde din Timișoara.

⁴ Sofronie Liuba — Aurelie Iana, op. cit., p. 129.

⁵ Locul obișnuit de unde localnicii exploatau piatră era pe Valea Mare, la cca. 4 km N—E de sat.

DIE STEINBRUNNEN AUS ILIDIA

Z u s a m m e n f a s s u n g

Im Dorfe Ilidia, Kreis Caraş-Severin, findet man auch heute noch aus einem einzigen Stein gehause Brunnenränder. Diese wurden fürtägliche Leben geschaffen, aber, durch ihre Genauigkeit in der Ausführung, bilden Sie wahre bäuerliche Steinskulpturen.